

«TAMYİL EĞİTİM» UYGULAMASI

Doç. Dr. Niyazi KARASAR

Bu yazının temel amacı, Eğitim kurumlarındaki kapasite artışı gereksinimlerine bir çözüm olarak «tamyıl eğitim» modellerinden nasıl yararlanılabileceğini ve böyle bir uygulamanın başka hangi yararları olacağını tartışmaktır. Böylece eğitimde yeni ve köklü girişimlerin planlandığı bu dönemde, eğitim yılının da önemli bir planlama değişkeni olarak kullanılabileceği vurgulanmak istenmiştir.

Eğitim Yılı Uzunluğu ve Değişken Ölçütler

Eğitim yılı okulların öğretime açık olduğu süre olarak tanımlanabilir. Türkiye'de eğitim yılı uzunluğu, ortalama yedi (7) ay kadardır. Bunun dışında kalan beş (5) aylık süre çeşitli sınavların yapıldığı, eğitim ve öğretiminin «son bulduğu» tatil aylarıdır.

Eğitimin örgütlü bir süreç haline gelmesinden beri eğitim yılı uzunluğunda da çeşitli değişiklikler yapılmaktadır. Başlangıçta çoğunluğun uğraşı alanı olan tarımsal faaliyetlerden «arta kalan zaman» olarak saptanan eğitim yılı uzunluğu üç dört aylık kış aylarını içine almaktaydı. Endüstrileşme hareketlerinin hızlanması ile tarıma ayrılması gereken zaman ve insan gücünde önemli azalmalar olmuş, bunun sonucu olarak eğitim yılı uzamıştır. Ancak 20. yüzyılın son çeyreğinde, eğitim yılı uzunluğu, artık «boş kalan zaman» ile değil, bu konuda geliştirilmiş gerçekçi ölçütlere göre düzenlenmektedir. Bu ölçütlerden kimileri şunlardır.

1. Eğitim yılı eğitim programlarının belirlenmesiyle birlikte ele alınmalı ve aynı derecede önem verilmelidir.

2. Eğitim yılı, eğitim politikasını uygulamakta ve eğitimde yüksek verimin sağlanmasında yapıcı bir araç olarak kullanılmalıdır.
3. Eğitim yılı, ekonomik kalkınmanın gerektirdiği insan-gücünü zamanında yetiştirmeyi sağlamaya yardımcı olmalıdır.
4. Eğitim yılı, öğrencilerin yeteneklerine uygun ders yüklenme ve okul bitirme olanağı sağlamalıdır.
5. Eğitim yılı, mevcut olanakların en verimli bir şekilde kullanımını sağlamaya elverişli olmalıdır.
6. Eğitim yılı, eğitimde, ekonomik ve sosyal hayatta sürekliliği sağlamaya yardımcı olmalıdır.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde, özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde, mevsimlik ve genellikle sekiz aylık bütünler halinde gelişen akademik takvimin uğradığı ilk önemli değişiklik akademik yılın daha küçük ünitelere (sömestirlere, dönemlere) ayrılması olmuştur. Böylece, kısa süreli yoğun çalışmalar başlatılmıştır. Daha sonra, akademik takvim, kısmen de olsa, mevsimlik olmaktan kurtarılarak «yaz okulları» ile desteklenmiştir. Yirminci yüzyılın başlangıcında yaz okulu bulunan sömestr sistemi artık "geleneksel" olarak nitelendirilmeye başlamıştır (Schoenfeld ve Schmitz, 1964). Yaz okulları, normal sömestirlerden farklı bir gelişme göstermiş, daha çok özel amaçlı çalışmalar için kullanılmışlardır. Yaz okullarında verilen derslerin sayı ve kapsamlarının normal sömestirdekinden farklı oluşu, devam zorunluluğunun olmaması, öğrenci ve öğretim üyelerinin sayılarındaki düşmeler ile yıldan yıla meydana gelen dalgalanmalar bu tür okulların işletilmelerinin pek ekonomik olmadığı şeklindeki görüşlerin gelişmesine neden olmuştur. Şimdi, yaz okulunu da normal sömestirler gibi düzenleyen yeni bir anlayışla geliştirilen "tam yıl akademik takvimler"e geçilmekte ve bunlar "geleceğin modeli" olarak görülmektedir. Kolombiya Üniversitesinin eski Rektörü G. Kirk (1960) "gelecek yirmi yıl içinde, Amerika Birleşik Devletlerindeki her Üniversite ve kolej ya tam yıl eğitim planını uygulayacak ya da isteyen öğrencilere bu olanağı sağlayacaktır..." diyerek bu ülkedeki gelişmelerin yönünü ve hızını ifade etmiştir.

İdeal bir eğitim yılının takvim yılına eşit; her sömestiri eşit süreli, aynı özellik ve statüye sahip, her sömestirdeki yeni kayıt ve mezun sayılarının birbirine eşit olması beklenmektedir. Her sistem bu ideale yaklaşmak için çeşitli güdüleyici ya da zorlayıcı önlemler almaktadır. Michigan Üniversitesi, Yüksek Eğitim Çalışmaları Merkezi Müdürü Henderson'a (1962) göre, koşullar bu tür uygulamayı kaçınılmaz yapmaktadır. Tam yıl eğitim uygulanabilir mi?

«Cevap kesin olarak evettir. Bu uygulama denendi ve başarılı olduğu görüldü. En büyük sorun kişilerin bu konudaki tutumlarını değiştirmektir. Öğrencilerin oldukça uyumlu oldukları görüldü. Her halde, gelecek birkaç yıl için (öğrenci artış) tahminlerimiz geçerli ise, öğrenciler bundan böyle geçmişteki gibi serbest seçim hakkına sahip olamayacaklardır. Pek çok uygulamada öğretim üyelerinden de gerekli işbirliği sağlandı. Onların önemli endişeleri akademik standartların korunması ile ilgili idi...»

Son birkaç yılın çeşitli terör olayları nedeniyle yapılan zorunlu değişiklikler bir yana bırakılırsa, Türkiye'de, eğitim yılı uzunluğu, geleneksel ölçülere göre saptanmış haliyle varlığını sürdürmektedir. Şöyleki :

1. Geçmişte yapılan "eğitim reformları"nın hemen hiçbirinde eğitim yılı uzunluğu üzerinde durulmamıştır. İkili, üçlü ve gece öğretiminin denendiği ve uygulandığı bir ülkede bu enine genişlemeler yanında boyuna uzamaları da gerçekleştirmek aslında güç olmasa gerekir.

2. Eğitim politikası saptanırken, eğitim yılı uzunluğu eğitimin niteliğini etkileyecek bir değişken olarak ele alınmamıştır. Örneğin kısa süreli yoğun çalışmaların eğitimde verimi artırdığı bilinmekte olduğu halde, Üniversite düzeyinde bile, yediser aylık bütünler halindeki eğitim yılının ikiye bile bölünmediği uygulamalar henüz son bulmamıştır. Daha alt eğitim kurumlarında ise, bu uygulama hemen hiç değişmemiştir.

3. Ekonominin gerektirdiği insangücü gereksinimlerinden çoğu zamanında karşılanmadığı halde, kalkınma planlarında, bile, önerilen çözüm yolları yeni okul açmaktan öteye gitmemektedir.

4. Eğitim sisteminde başarısızlıklara yeni haklar tanıtarak daha uzun sürede mezun olmalarına izin verildiği halde, başarılı öğrencilere çabuk okul bitirme olanağı yaratılmamıştır.

5. Milyonların yatırıldığı öğretim binaları, laboratuvar ve atelyeler yılın üçte birinde daha uzun bir süre boş kalmakta, işletilmemektedir. (Kaynakların aslında çok kıt olduğu bir ülkede bu savurganlığa gerekçe bulmak güçtür.)

6. Geleneksel uygulamadaki dört aylık yaz tatili ile gerek öğrencilerin almakta oldukları bilgilerde ve gerekse en az onun kadar önemli olan toplumun ekonomik ve sosyal düzeyinde kopukluklar meydana gelmektedir. İkinci öğretim yılının hemen hemen dörtte biri kadar bir süreyi birinci yılda öğrenilenleri yinelemekle geçiren bir öğretmenin durumu; okullar açıldığında daha fazla taşıt aracını hizmete sokmak zorunda kalan ya da tatillerde kapasitenin altında çalışan belediye hizmetlerinin istikrarsız ve verimsiz yürütülmesi, milyonlarca öğrenci ve en az bu kadar da yakınlarının yalnızca yaz aylarında tatil yapmalarının yarattığı durumun (her zaman dört mevsimin yaşanabileceği Türkiye gibi bir ülkede) iç turizm açısından neden olduğu kayıplar geleneksel sistemin akademik, sosyal ve ekonomik bünyedeki olumsuz etkilerine birer örnektir.

Modern ölçütler açısından savunulması adeta olanaksızlaşan mevcut eğitim yılı uzunluğu politikasını ayakta tutan en önemli nedenlerin başında «alışkanlık», sonra da yaz aylarında eğitim yapmanın «güç olacağı, kaliteyi düşüreceği kuşkusu olabilir. Alışkanlık önemli bir unsur olmakla birlikte, gerektiğinde, bilinçli bir çaba ile değiştirilebileceği bilinmektedir. Yaz aylarında Eğitim etkinliklerinin zannedildiği kadar sakıncalı olmadığı, Türkiye'de, geçmiş birkaç yılın zorunlu uygulamalarından da kolayca çıkarılabilir. Ayrıca, hemen tüm sektörlerde çalışmaların sürdürüldüğü yaz aylarının yalnızca eğitim için «uygun olmadığını» ileri sürmek de güçtür. Kaldı ki, başka ülkelerde, iklim bakımından benzer bölgelerde, soğuk hava tesislerinin başlatılmadığı bir zamanda, yaz okullarının yoğun faaliyetleri dikkati çekmekte ve yapılan araştırmalar yaz okuluna (gerek sömestr sisteminde ve gerekse tamyıl eğitim sisteminde) devam eden öğrencilerin öteki sömestirlere devam edenlerden daha az başarılı olmadıklarını göstermektedir (Karasar, 1966).

Tamyıl Eğitim Modelleri

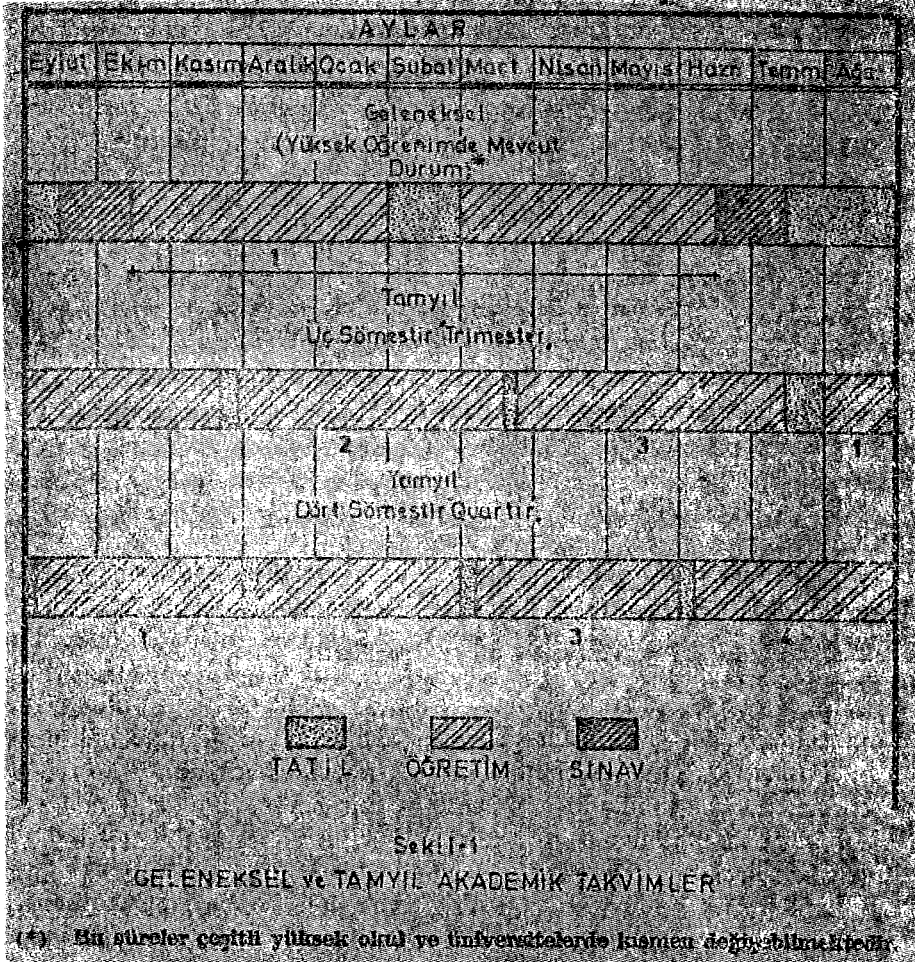
Tamyıl eğitim, eğitim yılının takvim yılına eşit olduğu zamanki eğitimdir. Bunun için takvim yılı, genellikle :

1. Onaltışar haftalık üç sömestire (trimester) ya da;
2. Onikişer haftalık dört sömestre (quarter) bölünür. Her sömestir ayrı bir bütün olup benzer özelliklere ve statüye sahiptir. Her sömestirde yapılan eğitim o sömestir sonunda değerlendirilerek sonuca bağlanır. Sömestir sonu sınavları, genellikle sömestirin bütünlüğü içinde ele alınarak sömestir içi sınavlar gibi uygulanır. Sömestirler arasında bir ya da ikişer haftalık dinlenme tatilleri vardır. Şekil 1'de geleneksel ve tamyıl takvimler karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Geleneksel sistem Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarını, tamyıl sistemi ise Batı'da uygulanan modelleri yansıtmaktadır. Şekilden de kolaylıkla görüleceği gibi, geleneksel sistem bir tür "tembel sistem" dir : İki aya yakın bitirme ve bütünleme sınavları ve üç ay kadar da tatil ayları ile beş ayı boş geçmektedir.

Bu iki tamyıl eğitim modeli yanında bunların başka çeşitlemeleri de geliştirilmiştir. Örneğin son yıllarda, İlk ve orta dereceli okullarda, oldukça ilginç modeller geliştirilmiş ve kimi bölgelerde denenip uygulanmıştır. Bunlardan biri 45-15 tamyıl modeli" dir. Okulu günlük hayatın bir parçası olarak gören bu modele göre, öğrenciler kırkbeş (45) gün okula gitmekte onbeş (15) gün tatil yapmaktadır. Bu yaştaki çocukları okuldan "bıktırmadan" bütün yıl devamlarını sağlamak ve böylece de "so-kağın kötü etkilerinden" korumak amaçlanmaktadır.

Türkiye için en kolay uyarlanabilecek sistem, onaltışar, haftalık üç sömestirlik tamyıl eğitim modelidir. Buna göre, Şubat tatili ile ikiye ayrılan eğitim yılının her parçası bir sömestiri oluşturur ve yaz aylarını içine alan bir üçüncü sömestirin eklenmesi ile tamyıl eğitim gerçekleştirilebilir. Herbirinin başlama ve bitiş tarihlerini yeniden ve onaltışar hafta olarak düzenlemek olanaklıdır. Örneğin güz sömestiri 1 Ağustos'ta başlayıp 21 Kasım'da biter bir haftalık dinlenmeden sonra, 29 Kasım'da bahar sömestiri başlayıp 15 marta kadar sürebilir. Yeniden bir haftalık aradan sonra 22 Martta yaz sömestiri başlayarak 12 Temmuz'da son erer. Böylece yaz aylarının en sıcak olduğu (12 Tem-

muz — 1 Ağustos) dönemde üç haftalık bir tatil yapılabilir ki bu süre içinde okullarda yapılması gereken onarım işleri de yürütülebilir.

Bu sistem ile birlikte kayıt kabul, mezuniyet, sınav şekil ve süreleri, ders kapsam ve zamanları gibi sistemin öteki öğelerinde de gerekli değişikliklerin yapılması zorunludur. Ayrıca, çeşitli düzeydeki okullar arası geçişlerin zaman kaybına meydan ve-

rilmeden yapılabilmesi için bunların benzer takvimler kullanmaları da yararlı olur.

Tam yıl eğitim sisteminde, üzerinde en çok durulması gereken bir konu öğrenci ve öğretim üyelerinin devamıdır. Bunun için çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bunlar :

1. Tamamen isteğe bağlı olan sistem,
2. Duran-sıra zorunlu devam sistemi ile
3. Dönen-sıra zorunlu devam sistemidir.

Tamamen isteğe bağlı sistemde, öğrenci ve öğretim üyeleri üç sömestirden herhangi ikisine devamla yükümlüdürler. Her üç sömestirdede eşit öğrenci ve öğretim üyesi devamını sağlamak için rehberlik ve güdüleyici önlemler uygulanabilir. Örneğin öğretim üyelerine yaz aylarında daha çok ücret vermek, öğrencilere devlet bursu alabilmek için yaz okuluna gitmeyi kabullendirmek gibi.

Dönen - sıra zorunlu devam sisteminde ise, öğrenci ve öğretim üyeleri üç eşit gruba (A, B, ve C) ayrılarak her sömestirdede ikisinin okula devam (X) etmesi, bir grubun da tatil (O) yapması gerekir. Yani, durumun sembolik olarak ifadesi :

	I. 1.2.3.	II. 1.2.3.	III. 1.2.3.	IV. 1.2.3.	Yıl Sömestir
A	X X O	X X O	X X O	X X O	
B	X O X	X O X	X O X	X O X	
C	O X X	O X X	O X X	O X X	

şeklinde gösterilebilir.

Burada her grup, başlangıçta hangi sömestirdede tatil yapmış ise sürekli olarak aynı sömestirdede tatil yapar.

Dönen - sıra zorunlu devam sistemi de, bir önceki sistem gibi her sömestirdedeki sayıyı eşitlemek için, tercihlerde kimi kısıtlamalar getirmektedir. Bu modelde, herkesin her yıl değişik mevsimlerde (sömestirlerde) tatil yapabilme olanağı ve zorunluluğu vardır. Buna göre, öğrenci ve öğretim üyeleri dört eşit gruba (A, B, C ve D) ayrılır. Her sömestir bunlardan üç grup

okula devam (X) ederken bir grup da tatil (O) yapar. Bu sistemin sembolik olarak ifadesi :

	I. 1.2.3.	II. 1.2.3.	III. 1.2.3.	IV. 1.2.3.	Yıl Sömestir
Grup A	X X X	O X X	X O X	X X O	
Grup B	X X O	X X X	O X X	X O X	
Grup C	X O X	X X O	X X X	O X X	
Grup D	O X X	X O X	X X O	X X X	dir.

Yukarıdaki modelde görüldüğü gibi, her öğrenci ya da öğretmen üyesi üç sömestir (yani bir takvim yılı) okula devam edip bir sömestir tatil yapar.

Verimin en yüksek olduğu model öğrencilerin duran - sıra, zorunlu devam sisteminde devam etmelerini, öğretim üyelerinin ise dönen - sıra zorunlu devam sistemine göre istihdam edilmelerini gerektirir.

Üç sömestirlik tam yıl eğitimle sağlanacak yararlar pek çoktur. Geleneksel eğitim yılına olan bu üstünlüklerinden kimileri şöylece sıralanabilir.

1. Eğitim kurumlarında **kapasite kullanımında % 50 artış** sağlanacaktır. Örneğin, her yıl yüksek öğretim kurumlarına geleneksel sistemde altmış bin öğrenci alınabiliyorsa, bu sayı tam yıl eğitim uygulanması ile doksan bine çıkacaktır. Bu otuz bin kişi küçümsenemeyecek bir artıştır.

2. Geleneksel sistemin oniki (12) bina kullanarak eğittiği X sayıdaki öğrenci, tam yıl eğitim sistemi ile sekiz (8) bina kullanılarak eğitilebilecektir.

3. Ekonominin gerektirdiği insan gücü gereksinimleri ve genel olarak toplumun amaçladığı eğitim düzeyine daha kısa zamanda erişilebilecektir. Her şeyden önce, belli zaman dönemlerinde tam yıl eğitim ile daha çok sayıda öğrenci eğitilecektir. Ayrıca, üstün yetenekli öğrencilere, gerektiğinde bütün yıl devam ederek, dört yıllık bir okulu üç yılda bitirme olanağı sağlanabileceğinden aynı dönem içinde yetiştirilen öğrenci sayısı da artacaktır.

4. Eğitimde niteliksel bir gelişme de sağlanabilecektir. Getirilecek sömestir sistemi ile öğrenciler daha az sayıda ders alacaklar ve herbirini daha kısa sürede bitirmek zorunda kalamazlardır. Bu ise, kısa süreli yoğun çalışmaların sağladığı yararların bir sonucu olarak öğrenmedeki verimi artıracaktır.

5. Sınıfta kalmalar nedeniyle meydana gelen kayıplar azalacaktır. Geleneksel sistemde sınıfta kalan bir kimse için harcanan bir yıla karşılık tamyıl eğitim sisteminde bir sömestir, yani dört ay kadar bir zaman kaybedilmiş olacaktır.

6. Eğitimde olduğu kadar, ekonomik ve sosyal düzende de bir süreklilik sağlanabilecektir. Eğitim ve öğretim kurumları her zaman tam kapasite ile çalışıyor olacağından, gerek eğitim ve öğretimde ve gerekse çevre ile olan ilişkilerde, araştırma ve geliştirme çalışmalarında daha az kopukluklar olacaktır. Ayrıca en az bunlar kadar önemli olan ekonomik ve sosyal etkinliklerde bir süreklilik getirilecektir. Gerek iç turizm ve gerekse çeşitli ekonomik etkinlikler açısından "ölü mevsimler" yavaş yavaş azalacaktır. Örneğin, değişik mevsimlerde tatil yapma zorunluluğundan yaz sporları kadar kış sporları da gelişebilecektir. Bu ise, Türkiyede, turizm açısından çok yönlü bir hareketlilik sağlayabilir.

Sonuç :

Kalkınmanın ilk koşulu mevcut olanaklardan en çok verim elde edecek şekilde bir çalışma düzeni geliştirmektir. Ancak bundan sonra yeni kapasite artışı için yatırımlara geçilmelidir. Türkiye gibi, gelişmekte olan bir ülke için mevcut kaynakların verimli şekilde kullanılması bir istek değil, varolmak için yerine getirilmesi gereken bir zorunluluktur. Devlet - yatırımlarının büyük bir dilimini alan eğitim kesiminde de verim artırıcı önlemlerin hızla uygulamaya aktarılması gereklidir.

Tamyıl eğitim uygulamasına "geleceğin en büyük eğitim formu" olarak bakılmaktadır. Okul çağı nüfuslarının çığ gibi arttığı ve okullaşma oranındaki hedeflerin hızla yükseltildiği Türkiye ve benzeri gelişmekte olan ülkelerin bu tür bir reforma en çok gereksinim duyduğu kuşkusuzdur.

Tamamıyla eğitim uygulaması, gerekli olanaklar da sağlanarak yeni yüksek öğretim yasası ve öteki eğitim yasaları ile zorunlu hale getirilmelidir.

Ek öğretim üyelerinin yetiştirilmesi, gerekli yönetmeliklerin çıkartılması ve ön denemelerin yapılabilmesi için, belli bir geçiş süresi öngörülmelidir. Bu süre beş yıl olabilir. Gerekli olanaklar sağlanmadan başlatılacak bir uygulama, sistemin ölü doğması olur.

"Atatürk Yılı"nda gerçekleştirilebilecek kalıcı etkinliklerden birisi de tamamıyla eğitime geçmenin kararını almak olmalıdır. İşte o zaman, "Türk öğün, çalış, güven" öğüdünün gerektirdiği çalışma temposuna biraz daha yaklaşmış olur...

Seçilmiş Kaynaklar

- Cammarota, G., J.A. Stoops. and R. Johnson. *Extending the School Year*. Washington, D.C.: Association for Supervision and Curriculum Development, A. Department of the National Education Association, 1961.
- Henderson, Algo D. "A Critical Look at Year — Round Operations of Institutions," *Current Issues in Higher Education: Higher Education In an Age of Revolutions*. 1962
- Hermanson, Kenneth D. and James R. Gove *The Year-Round School*: 45-15, Hamden, Connecticut: Linnet Books, 1971.
- Karasar, Niyazi, "A. Proposed Administrative Organizational Plan for the Academic Calendar for Higher Education in Turkey," Unpublished MS Thesis Wisconsin: Stout State University, 1966.
- Karasar, N. "Origins of Some Radical Changes in the Universities" Unpublished paper. Ohio: The Ohio State University, 1969.
- Kirk, Grayson. "College Shouldn't Take Your Years," *The Saturday Evening Post*, Vol. CCXXXII, No. 39 (March 26, 1960), ss. 109 - 112.
- McKenna, David L. "The Academic Calendar in Transition," *The Educational Record*, XXXXIII: 1. January 1962.
- Schoenfeld, C.A. and Neil Schmitz. *Year-Round Education*, Madison: Dembar Educational Research Services, Inc., 1964.
- Stickler, H.W. and M.W. Carothers, *Year-Round Calendar Operation* Atlanta, Georgia: Southern Regional Education Board, 1963.
- Wall, G.S. "A Brief Discussion of the College Calendar," Unpublished paper, Wisconsin, 1961.
- Year-Round School. Washington, D.C.: American Association of School Administrators, 1960.